

Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2016

Evira/290/0411/2017

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 19.5.2017

Eläinten hyvinvointi

Hyväksyjä Jaana Mikkola

Esittelijä Taina Mikkonen
Sari Salminen
Sanna Varjus

Sisällysluettelo

1.	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	5
3.	TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	8
3.1.	Todetut puutteet ja niiden yleisyys	8
3.2.	Puutteiden analyysi	10
4.	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	15
5.	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	16
5.1.	Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	16
5.2.	Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	17
6.	VALVONNAN RESURSSIT	18
7.	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	18

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevaksi strategiseksi tavoitteeksi vuosille 2016 - 2021 on asetettu, että ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus on varmistettu vastuullisella toiminnalla. Evira tukee tämän tavoitteen saavuttamista varmistamalla osaltaan, että eläinten hyvinvointi on maassamme korkealla tasolla. Tavoitteen toteutumista seurataan tunnusluvuilla: eläinten hyvinvoinnin osalta vaatimukset täyttävien pitopaikkojen osuus tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa tulisi olla vähintään 85 %. Evira myös seuraa oman strategiansa mukaisesti toiminnan tehokkuutta ja laatua seuraamalla muun muassa tuotantoeläintilojen otantavalvontojen ja eläinkuljetusten valvontasuunnitelmien toteutumisastetta.

Eläinsuojeluvälivonnalle asetetut määrälliset tavoitteet saavutettiin osittain. Otantaan perustuvista tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastuksista toteutui 91 %, kahta toimipistettä lukuun ottamatta aluehallintovirastot pääsivät niille asetettuihin tavoitteisiin. Otantatarkastuksia ei ole laajennettu kattamaan uusia tuotantoeläinlajeja vuoden 2008 jälkeen, johtuen lähinnä aluehallintovirastojen valvontaresurssitilanteesta. Kaupallisia eläinkuljetuksia tarkastettiin hieman edellisvuotta enemmän mutta tavoitteesta jäätin silti vielä selkeästi (toteuma 63 %). Koska osa aluehallintovirastoista ei edellisvuosien tapaan pystynyt saavuttamaan valvonnan vähimmäistavoitteita, valvonnan ei voi tältä osin todeta olevan yhtä vaikuttavaa koko maassa. Epäilyyn perustuvien tarkastusten määrä sen sijaan näyttää vakiintuneen korkealla tasolle - vuonna 2016 saavutettiin jälleen uusi ennätystaso (6368 tarkastusta). Lisääntyneet valvontaresurssit on kunnissa selkeästi suunnattu epäilyyn perustuvien kohteiden valvontaan.

Koko maan alueella tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien määrä (24 %) on lähes sama kuin edellisvuonna (23 %). Tarkastustuloksissa oli kuitenkin selkeitä eläinlajikohtaisia eroja. Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, oli yhdellä nautatilalla.

Tavoitetta vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen otantatarkastuskohteiden määrästä (85 %) ei siten tänäkään vuonna saavutettu. Numeerinen tavoite sopii huonosti valvonnan vaikuttavuuden arvioimiseen silloin, kun mukana on kohdennetusti valittuja tiloja. Mitä tehokkaammin kohdennettu valvonta onnistuu löytämään ongelmakohteet, sitä korkeammaksi havaittujen laiminlyöntien määrä luonnollisesti kasvaa. Tavoitteita tulisikin tältä osin tarkastella uudelleen.

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa Eviran strategian mukainen vaikuttavuusindikaattoritavoite on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2016 tähän tavoitteeseen päästiin jo toista kertaa peräkkäin, laiminlyöntejä havaittiin jopa hieman vähemmän (9 %) kuin edellisenä vuonna (10 %). Pitkään jatkuneella, tiiviillä yhteistyöllä eläinkuljetussektorin kanssa on saatu parannettua eläinten hyvinvointia kuljetusten aikana.

Myös epäilyyn perustuvien tarkastusten tulokset ovat yhteneväisiä aikaisempien vuosien tulosten kanssa. Tuotantoeläinten osalta kieltoja ja määräyksiä on viime vuosina annettu noin 40 %:lla epäilytarkastuksista, mutta kiiretoimenpiteisiin joudutaan vain harvoin (3 - 4 % tarkastuksista). Lemmikkieläinten pitäjille kieltoja ja määräyksiä on viiden viimeisen vuoden aikana annettu joka neljännellä tarkastuksella ja kiiretoimenpiteisiin on ryhdytty joka kymmenennellä tarkastuksella.

Eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä annettiin suunnilleen saman verran kuin edellisenä vuonna, mutta viime vuosina toimenpiteiden määrä on maatilojen otantatarkastuksissa vähentynyt selvästi aiemmasta. Maatiloilla kieltoja ja määräyksiä

annettiin 68 %:ssa niissä tapauksissa, joissa havaittiin laiminlyöntejä. Eläinsuojelullisia neuvoja annettiin 32 %:ssa tarkastuksista. Kaupallisissa eläinkuljetuksissa hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin 35 %:ssa niistä kuljetuksista, joissa havaittiin epäkohtia.

Teurastamovalvontaan panostettiin kuluvan vuoden aikana monin toimin. Teurastamoiden eläinsuojelullisen tilanteen varmistamiseksi Eviran tarkastuseläinlääkärit ja aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit tarkastivat kaikki ns. isot teurastamot talven 2015 - 2016 aikana. Noin 60 %:lla oli toiminnassaan puutteita, joista osa liittyi ohjeistukseen ja kirjanpitoon. Teurastamot saivat pääosan puutteista kuntoon heti tarkastuksen jälkeen. Myös pienteurastamojen tarkastukset aloitettiin Eviran omin voimin. Jatkossa tarkastuseläinlääkärit tekevät kaikissa teurastamoissa kaikki toiminnot kattavan dokumentoidun eläinsuojelutarkastuksen vähintään kerran vuodessa. Kohdennetumpia tarkastuksia tehdään useamminkin, ja aina tarpeen mukaan. Myös teurastamoita valvovien viranomaisten ohjausta ja koulutusta tehostettiin.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohdennettua otantaa kehitettiin edelleen ja siinä hyödynnettiin erilaisia potentiaalisia riskitekijöitä. Tavoitteena on kehittää menetelmiä ja yhteistyömuotoja, joilla eläinten hyvinvoinnin ongelmat voidaan tunnistaa nykyistä aikaisemmin ja valvontaa painottaa riskikohteisiin. Valittujen painotusten vaikutusten ja toimivuuden arviointi valvonnassa on jatkuva prosessi, jolloin tehokkaimmiksi osoittautuneiden riskitekijöiden käyttöä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

Keskushallinnon ja alueellisen hallinnon välistä tiivistä yhteistyötä jatkettiin edelleen muun muassa koulutuksen, yhteisten linjauskeskustelujen ja tehokkaan tiedonvälityksen avulla. Valvonnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeita kehittämällä, tiedottamalla ja kouluttamalla. Vaikka vaativien ja kiireellisten eläinsuojelutapausten priorisointi sekä valvontaeläinlääkärien tukeminen ovat edelleen työllistäneet läänineläinlääkäreitä, toiminta on samalla parantanut valvonnan vaikuttavuutta ja laatua. Myös sekä aluehallintovirastojen että kuntien valvontaeläinlääkäreiden avoimien virkojen täyttäminen helpottaa valvonnan toimeenpanoa.

Kokonaisarviona voidaan todeta, että eläinsuojeluvalvonta on kaikista haasteista huolimatta ollut tehokasta ja vaikuttavaa ja varmistanut siten eläinten hyvinvointia maassamme omalta osaltaan.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi sekä tuotantoeläintiloille että eläinten kuljetuksiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Maatilojen valvonnat tehdään otantaan perustuen. Eläinkuljetuksia tarkastetaan sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että maanteillä.

Eläinten hyvinvointia valvotaan myös osana täydentäviä ehtoja, joiden vaatimusten noudattaminen on tiettyjen maataloustukien ehtona. Otantaan perustuvien tarkastusten osuus muodostaa kuitenkin vain osan eläinsuojeluvalvonnan kokonaisuudesta. Luvan- ja ilmoituksenvaraisia kohteita sekä teurastamoita valvotaan säännöllisesti. Lisäksi eläinsuojeluviranomaiset tekevät tarkastuksen aina, kun on syytä epäillä, että eläimiä on kohdeltu säännösten vastaisesti.

Valvontatuloksia seurataan pääasiassa koko maan tasolla, mutta myös tulosten alueellinen jakautuminen aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä selvitetään. Erityisesti kiinnitetään huomiota suunnitellun valvonnan toteumaprosenttiin sekä havaittujen säännöstenvastaisuuksien ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden suhteeseen.

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Vuodesta 2008 alkaen otantatarkastuksen kohteet on valittu sekä satunnaisotannalla (25 %) että kohdennetusti (75 %) ilman epäilyä eläinsuojelusäännösten rikkomisista. Edellisten vuosien valvontojen ja niiden analysoinnin tuloksia hyödynnettiin myös vuoden 2016 otannoissa. Kohdennetussa otannassa huomioitiin muun muassa tilan eläinmäärä, aiempi valvontahistoria, puutteet merkinnässä ja rekisteröinnissä sekä eläinilmoituksissa. Valvontaa kohdennettiin myös luomutiloihin sekä sellaisiin tiloihin, joille valvontaa ei ole aiemmin tehty. Painotukset kuitenkin vaihtelivat tuotantoeläinryhmittäin. Valvottavien tilojen lukumäärät on päätetty kansallisesti. Vaikka komissio ei ole esittänyt vaatimuksia valvontamäärästä, otannan tulee kuitenkin olla edustava. Vuosittaiset otantamäärät ovat hieman vaihdelleet. Vuonna 2016 valittiin tarkastettavaksi noin 1.5 % kaikista nautatiloista, 3 % sikatiloista, 7 % munivien kanojen pitoyksiköistä, noin 3 % lammas- ja vuohitiloista, noin 5 % broileritiloista sekä 5 % turkistarhoista. Anka- ja hanhitiloja ei valittu tarkastettavaksi lainkaan.

Tarkastettavaksi määrättiin yhteensä 411 tuotantoeläintilaa, mikä on saman verran kuin vuonna 2015. Tarkastuksista toteutui 352 eli 91 % (Taulukko 1). Tarkastetuista tiloista 49:llä (12 % määrätystä tiloista) ei ollut tarkastushetkellä eläimiä tai niitä ei valvottu (esim. lopettaneet toimintansa). Nämä tilat on kuitenkin huomioitu määrittäessä tarkastusten toteumaprosenttia. Neljän aluehallintoviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston alueilla tarkastettiin kaikki tai lähes kaikki valvontaan valitut tilat. Sen sijaan Itä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta toteutui vain 74 %. Määrällisesti eniten viraston alueella tarkastettiin nautatiloja, mutta niillä myös jäätin valvontatavoitteista selkeästi (valvomatta yli 30 % määrätystä tiloista). Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta täyttyi 86 %. Eniten jäi valvomatta lammas- (24 % määrätystä tiloista) ja turkistiloja (18 % määrätystä tiloista). Muiden tuotantoeläinten osalta velvoitteesta jäätin tasaisesti. Tilanne on kuitenkin parantunut edellisvuodesta, jolloin Itä-Suomen valvontavelvoitteesta toteutui vain 50 % ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston valvontavelvoitteesta 75 %. Sekä Itä-Suomen että Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastojen jääminen valvontatavoitteesta johtuu Avien oman raportoinnin mukaan puutteellisista henkilöresursseissa sekä haasteista uusien henkilöiden rekrytoinneissa.

Taulukko 1. Tuotantoeläintiloilla tehtävien otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärät eläinlajeittain vuonna 2016.

Eläinlaji	Määrätyt tarkastukset, kpl	Toteutuneet tarkastukset, kpl*	Toteumaprosentti*
Naudat	188	167	91
Lampaat	77	64	83
Turkiseläimet	48	38	83
Siat	41	38	98
Munivat kanat	37	29	78
Vuohet	10	9	90
Broilerit	10	7	70
Yhteensä	411	352	91

* Huomioitu myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä eläimiä.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetusasetus edellyttää, että viranomaiset tarkastavat vuosittain riittävän määrän kaupallisia eläinten kuljetuksia. Aiempina vuosina on läänineläinlääkäreiden tarkastustavoite asetettu toimipisteittäin, mikä ei välttämättä ollut suhteessa aluehallintovirastossa työskentelevien läänineläinlääkäreiden lukumäärän kanssa. Vuonna 2016 tarkastustavoitteen perusteeksi asetettiin ensimmäisen kerran viraston alueella myönnettujen eläinkuljettajalupien lukumäärä, jolloin tarkastustavoite on suhteutettu alueella toimivien eläinkuljettajien määrään. Läänineläinlääkärit on

määrätty tarkastamaan vähintään niin monta eläinkuljetusta, mikä vastaa 25 %:a aluehallintoviraston alueella myönnettyjen eläinkuljettajalupien määrää. Läänineläinlääkäreiden tavoitteena viime vuonna oli tarkastaa koko maassa vähintään 124 eläinkuljetusta.

Teurastamoilla kunkin tarkastuseläinlääkärin tavoitteeksi on määrätty tehdä vähintään 11 eläinkuljetustarkastusta vuosittain, poikkeuksena pienteurastamot, joissa riittää yksi tarkastus pienteurastamo kohden. Lisäksi Lapin aluehallintoviraston alueella oli tavoitteena tarkastaa vähintään 11 porokuljetusta teurastamolla.

Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastustavoite vuonna 2016 oli yhteensä noin 650 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin 411 kpl (2015 382 kpl), joten tarkastusten määrä nousi hieman edellisestä vuodesta, mutta tavoitteesta jäätettiin silti selvästi, toteutuma oli noin 63 %.

Aikaisempien vuosien tapaan suurimman osan tarkastuksista (319 kpl) tekivät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa kuljetusten purkamisen yhteydessä. Lisäksi läänineläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit tarkastivat kuljetuksia tien päällä (76 kpl) ja lähtöpaikoissa (8 kpl). Maan rajojen ulkopuolelle tehtyjen kuljetusten asiakirjatarkastuksia tehtiin jälkikäteen (8 kpl). Suurin osa tarkastuksista kohdistui nauta-, siipikarja- ja sikakuljetuksiin, lisäksi tarkastettiin hevos-, poro- ja lammaskuljetuksia. Yli kahdeksan tuntia kestäviä kuljetuksia tarkastettiin 45 kpl. Keskimääräinen kuljetusaika oli noin 3,5 tuntia, pisin tarkastettu kuljetus kesti 18 tuntia (sikakuljetus).

Läänineläinlääkäreiden tekemien tarkastusten määrä oli suunnilleen sama kuin edellisenä vuonna. Tarkastusmäärissä oli edelleen alueellisia eroja. Joillakin aluehallintovirastojen toimipisteiden alueilla läänineläinlääkäreille asetetut tarkastustavoitteet saavutettiin tai jopa ylitettiin, mutta toisissa jäätettiin selkeästi tavoitteesta. Syyt tavoitteista jäämiseen ovat eläinkuljetusten osalta samoja kuin tuotantotilojen otantatarkastuksissa. Lapin aluehallintovirasto ei tehnyt lainkaan eläinkuljetustarkastuksia tien päällä, koska hevoskuljetusten tehovalvonta ei toteutunut valvontapäivänä peruttujen ravien takia. Itä-Suomen aluehallintovirasto teki yhden tarkastuksen ja jäi tavoitteestaan selkeästi kuten useana aiempanakin vuotena, jolloin ei ole tehty yhtään tarkastusta. Tavoite ei toteutunut kokonaisuudessaan myöskään Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella, vaikka parannusta aiempiin vuosiin olikin tapahtunut. Etelä-, Lounais- ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot sen sijaan pääsivät tavoitteeseensa tai ylittivät sen. Tarkastuseläinlääkärien tekemien tarkastusten lukumäärä nousi hieman edellisvuodesta (295 → 319). Tarkastustavoitteesta jäätettiin silti selkeästi. Lapin aluehallintoviraston alueelle asetettu tavoite tarkastaa vähintään 11 porokuljetusta teurastamolla täyttyi melkein. Teurastamoissa tarkastettiin 10 porojen kuljetusta ja lisäksi tarkastettiin kolme porokuljetusta lastauksen yhteydessä lähtöpaikoissa.

Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastuksia kohdennetaan edellisen vuoden valvontatulosten perusteella tietyntyyppisiin kuljetuksiin etenkin, jos niissä on havaittu epäkohtia. Tarkastuksia yritetään myös suunnata kuljetuksiin, joiden kokemuksen perusteella arvioidaan mahdollisesti aiheuttavan riskin eläinten hyvinvoinnille. Lisäksi tarkastuksia kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan sellaisiin kuljetustyyppisiin, joihin tarkastukset eivät ole aiemmin kohdentuneet, jotta saataisiin viitteitä siitä, millaisissa kuljetuksissa eläinten hyvinvointi vaarantuu. Läänineläinlääkäreitä pyydettiin tekemään tarkastuksia maantiekuljetusten aikana ja kuljetusten lähtöpaikoissa. Tarkastuksia pyydettiin kohdentamaan edellisten vuosien tapaan hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin.

Suurin osa (85 %) läänineläinlääkäreiden tekemistä tarkastuksista tehtiin maantiekuljetusten aikana. Lähtöpaikoissa tehtäviä tarkastuksia oli 6 % (7 % vuonna 2015) ja 9 % kuljetuksen jälkeen tehtäviä asiakirjatarkastuksia. Lisäksi

lääneläinlääkärit tarkastivat 11 välityseläinkuljetusta, mikä oli 12 % heidän tekemistään tarkastuksista.

Eläinkuljetusasetuksen edellyttämien tarkastusten lisäksi eläinkuljetuksia tarkastetaan muulloinkin ilman epäilyä säädösten rikkomisesta. Näitä tarkastuksia tekevät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa ja poliisit normaalin liikennevalvonnan yhteydessä. Myös rajaeläinlääkäreillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus ilman epäilyä omalla toimialueellaan. Lisäksi aluehallintovirastoilla ja kunnaneläinlääkäreillä on toimialueellaan oikeus tarkastaa eläinkuljetus silloin, kun epäillään, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisesti. Eviralla ei tällä hetkellä ole tilastotietoa epäilyn perusteella tehdyistä eikä ilman epäilyä tehdyistä muista eläinkuljetustarkastuksista. Tilanne tulee virkaeläinlääkäreiden tekemien tarkastusten osalta korjaantumaan Elvin jatkokehittämisen myötä.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä jatkoi kasvuaan, tarkastuskäyntejä raportoitiin yhteensä 6368 kpl – 350 enemmän kuin edellisenä vuonna. Lisääntyneeseen tarkastusten määrään on vaikuttanut valtion varoin kuntiin tai kuntayhtymiin perustettujen, valvontaan keskittyvien virkaeläinlääkärien virkojen täyttäminen. Lisääntyneet valvontaresurssit on kunnissa selkeästi suunnattu epäilyyn perustuvien kohteiden valvontaan. Lisäksi lääneläinlääkärit ovat tehneet erityisesti vaativimpia epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia.

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia suorittivat eläinsuojeluviranomaisten lisäksi tai apuna myös aluehallintovirastojen valtuuttamat eläinsuojeluvalvojat. Lounais-Suomen aluehallintovirastoa lukuun ottamatta valtuutettuja eläinsuojeluvalvojia on loppuvuodesta 2016 pidetyn kurssin jälkeen 1-4 kussakin aluehallintovirastossa, yhteensä 11 henkilöä, 3 valvojaa valtuutettiin lisäksi tammikuussa 2017. Eläinsuojeluvalvojat ovat viime vuosina suorittaneet tarkastuksia pääosin yhdessä virkaeläinlääkärin tai poliisin kanssa. Aluehallintovirastoilla ei ole tilastotietoa poliisin ja terveystarkastajien yksinään suorittamista tarkastuksista. Terveystarkastajien tekemiä eläinsuojelupäätöksiä tai tarkastuspöytäkirjoja toimitetaan aluehallintovirastoihin erittäin vähän. Suuri osa terveystarkastajien eläinsuojelukäynneistä tehdään yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa, jolloin ne raportoidaan virkaeläinlääkärin tekeminä tarkastuksina.

3. TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinsuojelutarkastuksessa voidaan tarkastetun asian todeta olevan 1) kunnossa, 2) kunnossa, mutta toimijan tarvitsevan neuvoja tai 3) tarkastuksessa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun.

Eläinten pitopaikoissa eläimen omistajalle tai haltijalle annettavilla neuvoilla pyritään edistämään eläimen hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinsuojelulliset epäkohdat korjataan. Jos eläinsuojelutarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusäädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen antaa eläimen omistajalle tai haltijalle kiellon jatkaa säännöstenvastaista toimintaa tai määräyksen laittaa eläimen pitopaikka, olosuhteet, hoito ja käsittely lain edellyttämälle vähimmäistasolle. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi tehostaa annettua päätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi tarkastuskäynnillään ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lemmikkieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Tuotantoeläimille järjestetään

ensiapuna ruokaa ja juomaa sekä hoitaja paikan päälle, tai vaihtoehtoisesti järjestetään hoitoa muualla. Mikäli eläinten hoito ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ne voidaan myydä, teurastaa tai lopettaa.

Tuotantoeläintiloille tehdyissä otantatarkastuksissa eläinsuojeluvaatimuksia ei noudatettu 24 %:lla tiloista (Taulukko 2). Kiireellisiin toimenpiteisiin johtaneita laiminlyöntejä havaittiin yhdellä nautatilalla. Eläinsuojelulain mukaisia neuvoja annettiin 105 kertaa eli noin 32 %:ssa tarkastuksia.

Taulukko 2. Otantaan perustuvat tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet vuonna 2016.

Eläinlaji	Tarkastusten määrä*	Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% laiminlyönneistä	kpl	% laiminlyönneistä
Naudat	162	27	17	15	56	1	0,6
Lampaat	56	10	18	6	60	0	0
Turkis-eläimet	38	25	66	19	76	0	0
Siat	36	10	28	8	80	0	0
Munivat kanat	19	5	26	4	80	0	0
Vuohet	8	0	0	0	0	0	0
Broilerit	5	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	324	77	24	52	68	0	0,3

* Tarkastetut tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

Eläinkuljetuksissa viranomainen ryhtyy eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain mukaisiin toimenpiteisiin, jos hän havaitsee eläinkuljetuksessa säännöstenvastaista toimintaa. Viranomainen voi määrätä eläinkuljettajan korjaamaan havaitut rikkomukset. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi muun muassa määrätä välittömästi eläimet palautettavaksi suorinta tietä lähtöpaikkaan tai kuljetettavaksi suorinta tietä määräraikkaan tai kuljetusvälineen korjattavaksi tilapäisesti siten, että eläinten välitön vahingoittumisen vaara estetään. Jos eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei ole muita keinoja, valvontaviranomaisen on huolehdittava, että ne lopetetaan.

Viranomaiset tarkastivat 411 kaupallista eläinkuljetusta ja havaitsivat säädösten vastaista toimintaa yhteensä 37 kuljetuksessa eli noin 9 %:ssa. Kaiken kaikkiaan tarkastuksissa todettiin 87 laiminlyöntiä, sillä osassa kuljetuksista havaittiin useita epäkohtia samalla kertaa. Viranomaiset ryhtyivät hallinnollisiin toimenpiteisiin 13 kuljetuksessa eli noin 3 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista (Taulukko 3). Välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei jouduttu ryhtymään kertaakaan.

Taulukko 3. Eläinkuljetustarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet 2016

	Tarkastusten määrä	Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden määrä*		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	411	37	9	13	3	0	0

* eläinkuljetusasetuksen 23 ja 26 artiklan sekä eläinkuljetuslain 37 §:n mukaiset toimenpiteet

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten yhteydessä annettiin kieltoja tai määräyksiä 1786 kohteessa (Taulukko 4), mikä vastaa 28 % tarkastuskäynneistä (edellisenä vuonna 31 %). Lisäksi 505 kohteessa (8 % tarkastuskäynneistä) todettiin niin vakavia laiminlyöntejä, että niiden johdosta ryhdyttiin kiireellisiin toimenpiteisiin

eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, mikä on yksi prosenttiyksikkö vähemmän kuin edellisenä vuonna. Uhkasakkoja asetettiin tai laitettiin vireille 4 kertaa.

Taulukko 4. Epäilyyn perustuvat tarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet 2016.

	Tarkastusten määrä	Toimenpiteiden määrä		Kiireellisten toimenpiteiden määrä	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	6368	1786	28	505	8

Eläinlajeittain raportoituina kieltoja tai määräyksiä annettiin tuotantoeläintiloilla hieman useammin kuin lemmikkikohteissa. Kiireellisiin toimenpiteisiin sen sijaan ryhdyttiin lemmikkieläinkohteissa huomattavasti useammin kuin tuotantoeläintarkastuksilla. (Taulukko 5.) Suhteessa tarkastusten määrään, sekä tavallisten että kiireellisten toimenpiteiden osuus pysytteli samalla tasolla edellisen vuoden kanssa.

Taulukko 5. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet 2016 eläinlajeittain.

Eläinryhmä	Toimenpiteiden määrä ¹		Kiireellisten toimenpiteiden määrä ¹	
	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Tuotantoeläimet	1396	38	95	3
Lemmikkieläimet	1143	24	505	11
Muu eläin tai määrittelemätön	40	29	12	9
Yhteensä	2579	30	612	7

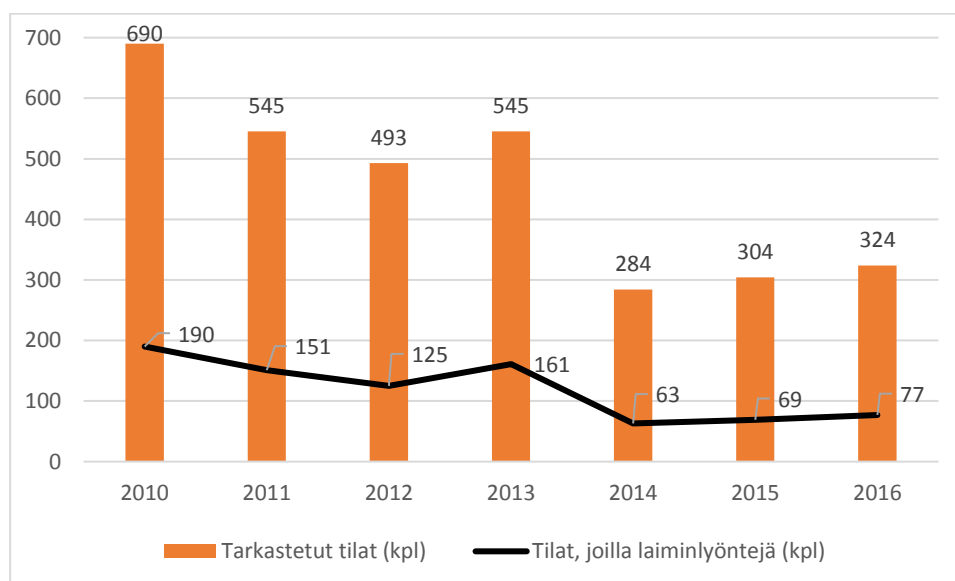
¹ Toimenpide raportoitu useampaan kertaan, jos kohteessa on useampia eri eläinlajeja, joihin toimenpiteet kohdistuvat.

3.2. Puutteiden analyysi

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa sellaisten tilojen osuus, joilla oli laiminlyöntejä (24 %) pysyi samana kuin edellisvuonna. Tarkastustuloksissa oli kuitenkin selkeitä eläinlajikohtaisia eroja.

Kaavio 1. Tarkastettujen tilojen lukumäärä vuosina 2010 - 2016 ja niiden tilojen lukumäärä, joilla havaittu laiminlyöntejä.

Turkiseläintiloja tarkastettiin 38, joista 66 %:lla havaittiin puutteita. Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 2,3, mikä on vähemmän kuin edellisenä vuonna (3,8). Yleisimmät laiminlyönnit liittyivät edellisvuoden tapaan eläimille sopivan

virike- ja pureskelumateriaalin tarjoamiseen, häkkien verkkopohjan kuntoon sekä pitopaikan rakennusten ja laitteiden kuntoon ja turvallisuuteen. Neljän edellisen vuoden aikana laiminlyöntejä on esiintynyt 25 % -54 % tarkastetuista turkistiloista. Havaitut laiminlyönnit ovat säilyneet melko samanlaisina. Koska turkistuotanto on alueellisesti erittäin keskittynyttä, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston jääminen valvontavelvoitteestaan viime vuosina on heijastunut myös turkiseläinvalvontojen toteumaprosenttiin.

Tarkastetuista *sikatiloista* 36:lla oli eläimiä. Niiden tilojen osuus, joilla havaittiin laiminlyöntejä (10 tilaa) nousi edellisestä vuodesta (20 % → 28 %). Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 3.2, mikä on enemmän kuin vuotta aiemmin (1.9). Puutteita havaittiin virikemateriaalin tarjoamisessa (5/36). Muut yksittäiset laiminlyönnit liittyivät tilojen puhtauteen, valaistukseen sekä ryhmässä pidettävien sikojen riittävään ruokailutilaan. Useina vuosina yleisiä kirjanpidon puutteita ei havaittu yhdelläkään tilalla.

Tarkastetuista *nautatiloista* 17 prosentilla havaittiin laiminlyöntejä, mikä on selvästi vähemmän kuin viime vuonna (23 %). Kaikista naudoilla havaituista laiminlyönneistä 29 % todettiin vasikoilla (2015 44 %). Vasikoilla oli vuonna 2016 selvästi vähemmän laiminlyöntejä kuin aiempina vuosina. Vasikoiden pidon yleisimmät laiminlyönnit ovat kuitenkin pysyneet vuodesta toiseen samoina, kohdistuen pääosin pitopaikan tilavaatimuksiin sekä puhtauteen ja turvallisuuteen. Vuonna 2016 laiminlyönnit kohdistuivat myös näihin kohtiin, mutta aiempina vuosina havaituista laiminlyönneistä ei mikään yksittäinen tekijä korostunut. Vasikoiden juottoa tai ruokintaa koskevia laiminlyöntejä havaittiin vain yhdellä tilalla.

Vanhemmilla naudoilla (yli 6 kuukautta) yleisimmät laiminlyönnit koskivat pitopaikan turvallisuutta ja puhtaana pitoa ja sekä asianmukaisen makuupaikan vaatimusta. 4 %:lla tarkastetuista tiloista naudoilla ei ollut puhdasta ja kuivaa makuupaikkaa (vuonna 2015 13 %). Edellisvuosien tapaan myös sorkanhoidossa havaittiin puutteita usealla tilalla (4 %:lla tarkastetuista eli hieman vähemmän kuin vuonna 2015). Ruokinnassa ja juotossa havaittiin vain yksittäisiä puutteita. Edellisvuoden tapaan vain kahdella tilalla havaittiin kytkettynä pidettävien lehmien ja hiehojen laidunnus- tai jaloittelutarhavaatimuksen laiminlyönti. Laidunnusvelvoitteen laiminlyöntien määrä on siten vähentynyt kolmasosaan vuodesta 2014. Kuten vasikoilla myös vanhemmilla naudoilla oli useita tiloja, joilla oli raportoitu laiminlyönti haittaeläinten torjuntaan liittyen. Suurin osa sekä vasikoilla että aikuisilla naudoilla havaituista laiminlyönneistä kohdistui suoraan eläinten hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin, sillä kirjanpidon puutteiden osuus kaikista epäkohdista oli 5 %.

Tiloista, joilla oli *munivia kanoja*, 26 %:lla havaittiin puutteita. Edellisenä vuonna laiminlyöntejä ei ollut lainkaan, mutta toisaalta kanaloita tarkastettiin tuolloin suhteellisen vähän. Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 1,4. Laiminlyönnit koskivat orsien, pesän ja pehkun vaatimuksia sekä pitopaikan tilavaatimuksia. Viidellä tarkastetulla *broileritilalla* ei havaittu lainkaan laiminlyöntejä.

Lammastiloilla laiminlyöntien osuus pysyi edellisvuoden tasolla. Laiminlyöntejä havaittiin 18 %:lla tarkastuskohteista, joilla oli eläimiä. Tilaa kohti laskettuna laiminlyöntejä oli keskimäärin 2.7. Laiminlyönnit liittyivät pääasiassa ulkotarhojen vaatimuksiin, pitopaikan puhtauteen, sekä lampaiden keritsemiseen. Kirjanpidon puutteita havaittiin neljällä tilalla. Sen sijaan tarkastetuista 9 *vuohitilasta* yhdessäkään ei havaittu laiminlyöntejä.

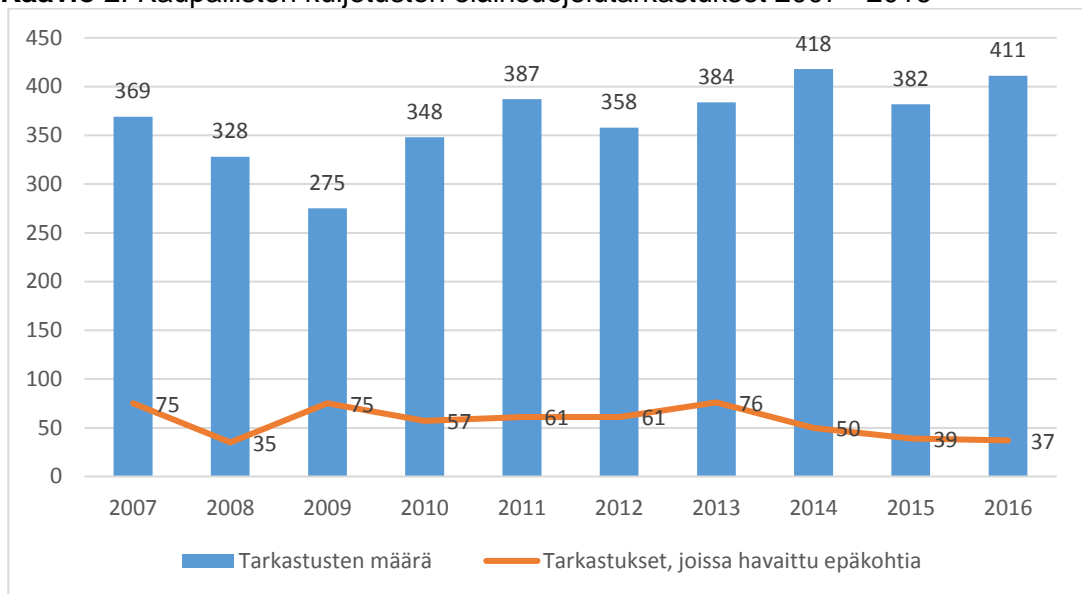
Havaittaessa säännöstenvastaista toimintaa viranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Vuonna 2016 tiloille tehtävissä otantatarkastuksissa viranomaisen antoi kieltoja tai määräyksiä 68 %:ssa tapauksista, joissa laiminlyöntejä havaittiin. Luku on samaa tasoa kuin edellisenä vuonna vaikka usean vuoden trendi on

ollut laskeva (2015 64 %, 2014 78 %, 2012 - 2013 yli 90 %). Eläinsuojelullisia neuvoja annettiin 32 %:ssa tarkastuksista.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksissa havaittiin laiminlyöntejä lähes saman verran (9 %) kuin edellisenä vuonna (10 %). Epäkohtia todettiin yhteensä 37 kuljetuksessa 411:sta, ja yksittäisiä epäkohtia havaittiin kaikkiaan 87 kappaletta. Epäkohdat olivat pitkälti samoja kuin edellisinäkin vuosina. Eniten yksittäisiä epäkohtia ilmeni kuljetusasiakirjoihin, kuljettajien pätevyystodistuksiin ja eläinkuljettajalupiin liittyvissä vaatimuksissa (51 kpl, joka on 59 % kaikista havaituista). Toiseksi yleisimpiä olivat epäkohdat kuljetusvälineen kunnossa ja turvallisuudessa sekä pitkien kuljetusten lisävaatimusten noudattamisessa (20 kpl). Kolmanneksi eniten puutteita havaittiin kuljetuskäytännöissä ja tilavaatimusten noudattamisessa 10 kpl. Epäkohtia, jotka liittyvät mahdollisuuteen lopettaa loukkaantuneet eläimet, todettiin viidessä kuljetuksessa. Yhdessä nautakuljetuksessa oli ongelmia eläinten juottoon ja ruokintaan tai matka- ja lepoaikoihin liittyvissä vaatimuksissa. Kuljetuskunnottomia eläimiä ei havaittu tarkastuksissa lainkaan.

Kaavio 2. Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastukset 2007 - 2016

Vuonna 2016 eläinkuljetustarkastuksia pyydettiin kohdentamaan myös hevosten ja välityseläinten kuljetuksiin. Hevoskuljetuksia tarkastettiin yhteensä 40 kpl ja joka viidennessä havaittiin epäkohtia. Kaikki epäkohdat aiheutuivat luvan, pätevyystodistuksen tai kuljetusasiakirjojen puuttumisesta. Edellisvuoteen verrattuna epäkohtien osuus hevospuljetuksissa oli samaa luokkaa. Tarkastusten tulokset ovat kuitenkin selkeästi parantuneet viimeisten vuosien aikana (18 % 2015, 36 % 2014 ja 74 % 2013).

Porojen kuljetuksia tarkastettiin teurastamoissa sekä kuljetuksen lähtöpaikassa eli siellä missä eläimet lastataan kuljetusvälineeseen. Yhteensä tarkastettiin 13 kuljetusta, joista neljässä todettiin laiminlyöntejä. Ajoneuvosta puuttuivat lopetukseen tarvittavat välineet tai merkintä eläinkuljetuksesta tai valaistus ei ollut riittävä eläinten tarkastamiseen. Välityseläinkuljetuksia tarkastettiin 11 kpl, näistä kahdessa (18 %) todettiin epäkohtia. Toisessa tapauksessa kyseessä oli pätevyystodistuksen puuttuminen ja toisessa puutteelliset juottolaitteet. Välityseläinkuljetuksissa todettujen epäkohtien osuus oli sama kuin edellisenä vuonna (18 % 2015 ja 23 % 2014).

Viranomainen ryhtyi hallinnollisiin toimenpiteisiin lähes samassa suhteessa laiminlyöntien lukumäärään kuin edellisvuonna. Kaupallisten eläinkuljetusten

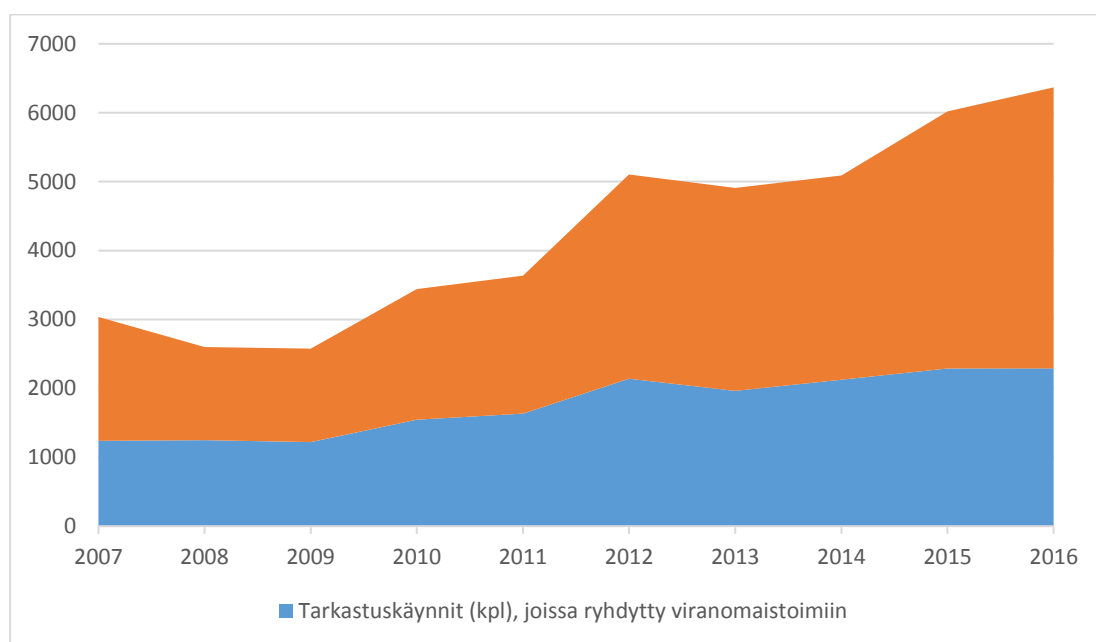
tarkastuksissa hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin noin 35 %:ssa (36 % 2015 ja 24 % 2014) tarkastuksista, joissa oli havaittu laiminlyöntejä. Niissä 24 laiminlyöntitapauksessa, joissa viranomainen ei ryhtynyt hallinnollisiin toimenpiteisiin, annettiin 11 tapauksessa neuvoja asian saattamiseksi kuntoon, kuudessa tapauksessa ohjeistettiin hakemaan puuttunutta lupaa ja viidessä tapauksessa asia on selvinnyt tai korjattu kuulemisen aikana. Kahden laiminlyöntitapauksen osalta syy viranomaistoimenpiteiden puuttumiseen ei käynyt raporteista ilmi.

Yleisesti ottaen kuljetuksen asiakirjoihin, eläinten tilavaatimuksiin, kuljetuksen keston sekä eläinten kuormaukseen ja purkuun liittyvien epäkohtien määrässä ei ole, yksittäisiä vuosivaihteluita lukuun ottamatta, tapahtunut muutosta viimeisen 20 vuoden aikana. Sen sijaan eläinten kuljetuskuntoisuudessa on huomattavissa selkeää parannusta. Myös eläinten erottelu on parantunut ja eläinten kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen kunto on valvontatulosten valossa hienoisesti parantunut.

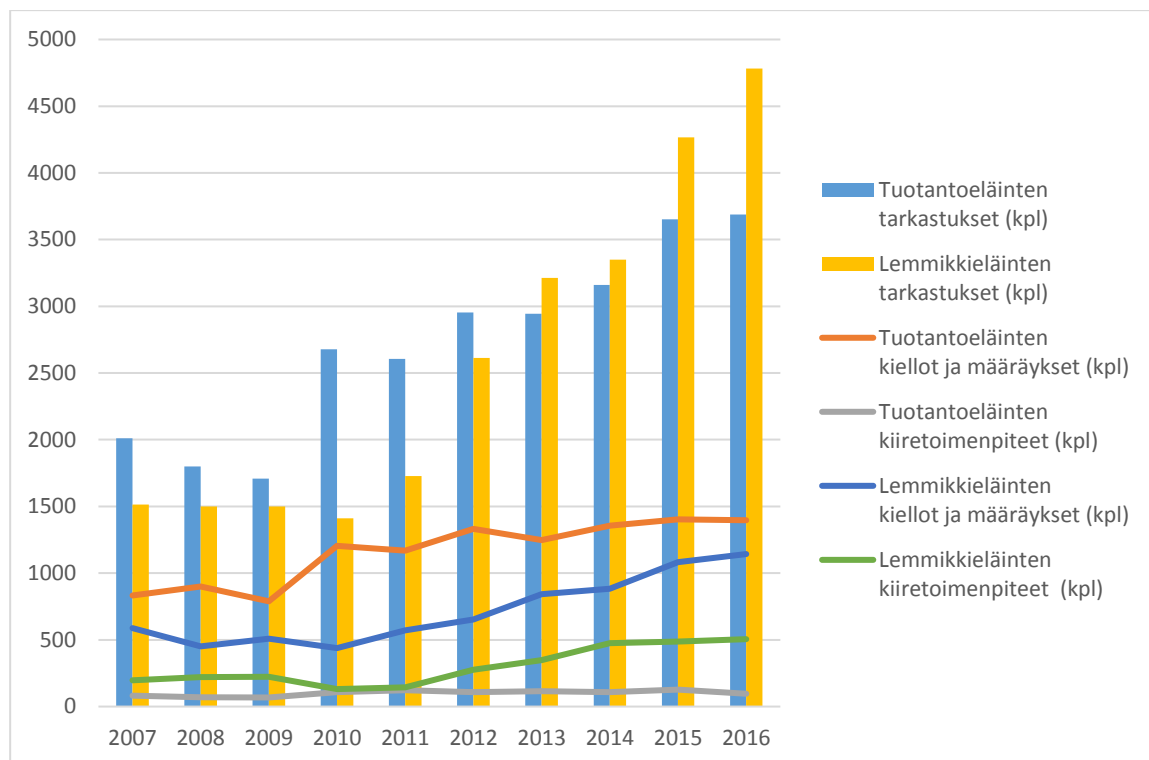
Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tulokset ovat yhteneväisiä edellisten vuosien tulosten kanssa. Pidemmällä aikavälillä toimenpiteiden suhteellisessa määrässä voidaan havaita selkeää laskusuuntaa, mutta lukumääräisesti toimenpiteiden voidaan todeta pysytelleen vakiintuneella tasolla viimeisen viiden vuoden ajan (Kaavio 3). Käyntikerroittain tarkasteltuna eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä on annettu viimeisen viiden vuoden aikana 28–33 prosentissa tarkastetuista kohteista. Sellaisia tarkastuksia, joissa on ryhdytty eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, on ollut 8-9 %.

Kaavio 3. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastuskäynnit 2007 - 2016

Eläinlajikohtaisesti raportoituna tarkastuksista suurin osa on viime vuosina kohdistunut lemmikkieläinkohteisiin (Kaavio 4). Toimenpiteiden suhteellinen osuus ja niiden kohdistuminen lemmikkieläin- tai tuotantoeläinkohteisiin on pysynyt verrattain muuttumattomana. Tuotantoeläinkohteisiin kohdistuneissa tarkastuksissa on viiden viime vuoden aikana annettu kieltoja tai määräyksiä 38–45 %:ssa tarkastuksista ja ryhdytty kiireellisiin toimenpiteisiin 3-4 %:ssa tarkastuksista. Lemmikkieläinkohteiden tarkastuksissa kieltoja tai määräyksiä on annettu 24–26 %:ssa tarkastuksista, kun taas kiireellisiin toimenpiteisiin on ryhdytty 11–14 %:ssa tarkastuksista.

Kaavio 4. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset 2007–2016 eläintyypeittäin.

Havaittujen laiminlyöntien tyypejä ei ole pystytty nykyisellä tietojärjestelmällä raportoimaan. Tilanne tulee korjaantumaan lähivuosina, kun kehitteillä oleva uusi valvontasovellus saadaan tältäkin osin käyttöön.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan määrälliset tavoitteet saavutettiin aikataulussa. Suunnitelluista otantavalvonnoista toteutui 175/189. Osa valvontaan valituista tiloista oli lopettanut kotieläintuotannon tai niillä oli vain lemmikkieläimiä. Eläinlajikohtaiset valvontatulokset on kuvattu tukivalvontaraportissa.

Täydentävien ehtojen otantaan kuuluvilla tiloilla eläinten hyvinvointiin liittyviä laiminlyöntejä havaittiin 11 %:lla (2015 14 %; 2014 14 %; 2013 12 %; 2012 17 %).

Vaikka täydentävissä ehdoissa valvottavien asioiden määrä lisääntyi huomattavasti vuodesta 2015, ei laiminlyöntien osuus yllättäen lisääntynyt otantatiloilla. Edellisen vuoden tapaan yli 6 kuukauden ikäisillä naudoilla makuupaikan kuivituksen puute oli yleisin täydentävien ehtojen laiminlyönti, mutta sen rinnalle yhtä yleiseksi nousivat laiminlyönnit uusissa tilojen puhtaanapitoon liittyvissä vaatimuksissa. Vasikoilla laiminlyönnit jakaantuivat melko tasaisesti makuupaikan kuivituksen, puhtaanapidon ja tilavaatimusten kanssa.

Perusotannan tiloille ehdotettujen tukiseuraamusten jakauma poikkesi jonkin verran edellisestä vuodesta. Otantatiloilla havaituista laiminlyönneistä 35 (40) %:ssa laiminlyönneistä seuraamusprosentti arvioitiin 0:ksi ja 17 (5) %:ssa seuraamusprosentti arvioitiin 1:ksi, eli laiminlyönti oli kokonaisuus huomioon ottaen vähäinen tai erittäin vähäinen. Vastaavasti 48 % (2015 23 %; 2014 47 %; 2013 39 %) luokiteltiin laajuudeltaan, vakavuudeltaan ja pysyvyydeltään tavanomaiseksi, jolloin seuraamukseksi ehdotettiin 3 %. Tavanomaista vakavammaksi eli 5 prosentin suuruiseksi ei arvioitu yhtään laiminlyöntiä (2015 25 %; 2014 12 %; 2013 10 %). Tahalliseksi ei arvioitu yhtään laiminlyöntiä.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvontaan tulee tiloja myös perusotannan ulkopuolelta, jos eläinsuojelutarkastuksen tai muun viranomaisvalvonnan yhteydessä havaitaan eläinsuojelusäädösten laiminlyöntejä. Näissä *valvonnan laajennuksissa* todettiin täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin indikaattoreihin kohdistuvia laiminlyöntejä yhteensä noin 230 tilalla (17.5.2017 tallennustilanne) (2015 300; 2014 274; 2013 220).

Valvonnan määrällinen ja laadullinen tehostuminen näkyy täydentävien ehtojen laajennustarkastusten tuloksissa. Laajennusten lukumäärä on kasvanut voimakkaasti koko täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnan ajan. Muutokseen on vaikuttanut sekä valvottavien indikaattorien määrän että epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärän lisääntyminen.

Puutteista aiheutuvat riskit

Vaikka lainsäädännön asettamia vähimmäisvaatimuksia eläimen pidolle ei voida suoraan käyttää eläimen tosiasiallisen hyvinvoinnin määrittelemiseen, vaarantavat laiminlyönnit eläinten hyvinvoinnin. Lievemmissä laiminlyönneissä eläinten hyvinvointi vaarantuu erityisesti tilanteissa, joissa laiminlyönti on laajaa ja koskettaa useita eläinyksilöitä. Tällaisena ongelmana voidaan pitää esimerkiksi nautojen vuodesta toiseen toistuvia ruokintaan ja juottoon, tilavaatimuksiin sekä pitopaikkojen puhtaanapitoon liittyviä puutteita.

Vakavimman yksittäisen eläinten hyvinvointiin kohdistuvan riskin muodostavat karkeat säännösten noudattamatta jättämiset, jotka usein johtavat eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kyse on yksittäistapauksista, mutta laiminlyönnin kohteena voi kuitenkin olla useita eläimiä. Otantaan perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiä toimenpiteitä aiheuttavia laiminlyöntejä oli vain yhdellä nautatilalla. Epäilyyn perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiin toimiin sen sijaan ryhdytään suhteellisen usein.

Puutteiden syyt

Yksittäistä selvää syytä säännöstenvastaisuuksien löytymiseen ei ole olemassa, vaan kyse on monitahoisista tekijöistä ja ne vaihtelevat eri eläinlajien välillä. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta puutteet tuotantoeläinten pidossa eivät johdu toimijoiden tietämättömyydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tyypillisiä syitä voivat olla muun muassa turtuminen omiin toimintatapoihin, oman jaksamisen väärinarviointi, säännösten noudattamisen kalleus (rakennuskustannukset yms.) sekä alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Myöskään uusia lakisääteisiä vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua riittävän ajoissa. Lemmikkieläinten ja lemmikkeinä pidettävien tuotantoeläinten pidossa tietämättömyyden vaikutus on suurempi. Vakavissa eläinsuojelutapauksissa taustalla on usein myös toimijoiden uupumusta sekä sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia. Osassa tapauksista voidaan havaita, että valvonnassa ei aina ole käytetty riittävän tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä, uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen.

4. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Euroopan komission terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto (DG Sante) sekä viiden jäsenmaan asiantuntijat tekivät tammikuussa Eviran isännöimänä Suomeen tutustumismatkan (study-visit), jonka tarkoituksena oli perehtyä maamme sikatuotantoon. Erityisesti haluttiin selvittää syitä, joiden ansiosta Suomessa onnistutaan kasvattamaan pitkähäntäisiä sikoja sekä hankkia tietoa hännällisten sikojen tuotantoa koskevista hyvistä käytänteistä. Suomessa sikojen häntiä ei typistetä, kuten tehdään lähes kaikissa muissa EU-maissa hännänpurennan ehkäisemiseksi. Suomi oli ensimmäinen kolmesta maasta, johon tällainen tutustumiskäynti tehtiin. Komissio on julkaissut sivuillaan tarkastusmatkojen kokemuksiin perustuvan raportin,

jossa näkemys häntien ty pistämisen välttämättömyydestä kyseenalaistetaan Komission loppuraportissa kansalliset asiantuntijat toteavat, että tutustumisvierailun ansiosta on mahdollista löytää ratkaisuja hännänpurentaa ja häntien ty pistämistä koskevaan ongelmakokonaisuuteen. Tutustumiskierroksen seurauksena komissio on myös järjestänyt EU-tasolla sidosryhmien ja asiantuntijoiden yhteisen kokouksen, jossa kerrottiin tarkastusmatkojen havainnoista. Kokemuksia ja havaintoja tullaan lisäksi hyödyntämään muun muassa tuottajien ja eläinlääkäreiden koulutuksissa sekä oppaiden ja hyvien käytäntöjen laatimisessa. Tavoitteena on viedä viestiä kaikille EU:n jäsenmaiden viranomaisille ja toimijoille, ettei sikojen häntien ty pistäminen ole välttämätöntä sekä motivoida heitä uuteen toimintamalliin.

Komission maatalousosasto (DG Agri) puolestaan teki täydentävien ehtojen tarkastuksen Suomeen syyskuussa 2015. Vaikka komissio ei antanut lopullisia johtopäätöksiä vuoden 2016 aikana, tarkastuksen alustavien havaintojen perusteella lisättiin eläinten hyvinvoinnin valvontakohteita merkittävästi jo vuonna 2016.

Evira teki vuoden aikana kahteen ns. isoon teurastamoon arviointi- ja ohjaukskäynnin, joiden tavoitteena oli arvioida teurastamon eläinsuojeluviranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Arvioiduissa kohteissa eläinsuojelun viranomaisvalvonta toimii kokonaisuutena hyvin, joskin teurastamoissa todettiin joitain käytänteitä, jotka eivät täysin vastanneet lainsäädännön vaatimuksia, ja joihin tarkastuseläinlääkärin tulee puuttua. Myös pienteurastamoissa on arvioitu eläinsuojeluvalvontaa kaikki toiminnot kattavien arviointi- ja ohjaukskäyntien yhteydessä.

Etelä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastot tekivät vuonna 2016 vähintään kolme paikallisten valvontayksiköiden arviointi- ja ohjaukskäyntiä. Lapin aluehallintovirasto teki arviointi- ja ohjaukskäynnin yhteen ja Itä-Suomen aluehallintovirasto kahteen valvontayksikköön.

5. ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1. Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Vuoden aikana Evira julkaisi totuttuun tapaan tiedotteita, joissa kerrottiin muun muassa edellisen vuoden valvontatuloksista ja tulevan vuoden muutoksista, kuten täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusista vaatimuksista. Viestintään käytettiin myös suoraan tuottajille suunnattuja kirjeitä, oppaita (mm. viljelijäopas ja opas kirjanpito vaatimuksista yhdessä MAVIn kanssa) sekä internet-sivuilla julkaistuja eläinlajikohtaisia vaatimuslistoja. Myös Eviran nettisivujen ”nostot” olivat aktiivisessa käytössä. Lisäksi käytössä oli erityisesti eläinlääkäreille suunnattu Sapro-tiedotelehti.

Evira osallistui aktiivisesti noin 30 sekä viranomaisia että eri alojen toimijoita koskevaan sidosryhmätapaamiseen, toimien myös useiden tilaisuuksien järjestäjänä. Sidoryhmätapaamiset käsittelivät mm. kanojen, broilereiden ja sikojen hyvinvointia sekä täydentävien ehtojen valvonnan linjauksia. Tilaisuuksissa käsiteltiin myös eläinten suojelua kuljetusten aikana sekä pienteurastamoiden toimintaa ja teurastamojen auditointeja. Vuoden aikana saatiin muodostettua myös toimiva yhteistyö ja tiedotuskanava pieniä ja keskikokoisia teurastamoja edustavan järjestön kanssa.

Evira on osallistunut ja vaikuttanut eläinten hyvinvointikeskuksen (EHK) kanssa tehtävään yhteistyöhön johtoryhmätyöskentelyn kautta sekä osallistamalla yhteistyöhankkeisiin, joiden avulla toimijoille voidaan tarjota tietoa nykyaikaisista eläinten tuotantotavoista ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi Evira toimii yhdessä aluehallintovirastojen kanssa aktiivisesti sekä tuotantoeläinten että

seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnissa, joissa molemmissa on jäsenenä kattavasti myös elinkeinon, järjestöjen ja tutkijoiden edustajia.

Kaikki aluehallintovirastot Ahvenanmaata lukuun ottamatta raportoivat järjestäneensä koulutuksia eläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto järjesti eläinsuojeluteemalla koulutusta, jossa oli mukana myös poliiseja ja syyttäjiä. Lisäksi tarkastuseläinlääkäreitä ohjattiin ja tuettiin eläinsuojeluvalvonnassa jalkautumalla kuuteen teurastamoon, jossa tehtiin yhteiset eläinsuojelutarkastukset. Lapin aluehallintovirasto järjesti valvonnan tehostamiseksi ja toimijoiden tietämyksen lisäämiseksi kunnaneläinlääkäreille, poronlihan tarkastuseläinlääkäreille ja sidosryhmille koulutusta. Useimmat aluehallintovirastot antoivat koulutusta myös toimijoille painottaen erityisesti täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusia valvontakohteita.

5.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvonnan yhdenmukaisuutta ja laatua kehitettiin kouluttamalla valvontaviranomaisia sekä tiedottamalla ja kehittämällä valvontaohjeita. Vuoden aikana pidettiin läänineläinlääkäreille kaksi perinteistä koko päivän mittaista koulutustilaisuutta eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyen. Koulutuspäivillä annettiin palautetta edellisen vuoden valvonnan raportoinnista ja valvontatuloksista sekä kehitettiin, tehostettiin ja yhtenäistettiin valvontakäytäntöjä ja tiedotettiin muutoksista seuraavan vuoden valvonnoissa. Lisäksi kerrottiin ajankohtaisista eläinten hyvinvointiin ja valvontaan liittyvistä asioista. Otantaan perustuvista eläinsuojelutarkastuksista ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastuksista vastaaville läänineläinlääkäreille järjestettiin perinteisten kahden päivän mittaisten keskustelu- ja koulutustilaisuuksien lisäksi kaksi lisäkoulutuspäivää, joissa paneuduttiin erityisesti täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusiin vaatimuksiin.

Koulutustilaisuuksista sovitaan edellisen vuoden lopulla ja läänineläinlääkärit voivat vaikuttaa koulutuspäivien sisältöön. Koulutuksissa kerätään osallistujien nimilista, mutta tilaisuuksien osallistumisaktiivisuutta ei erikseen seurata. Käytännössä kuitenkin kaikki läänineläinlääkärit osallistuvat koulutuksiin useamman kerran vuodessa. Läänineläinlääkärit puolestaan kouluttavat alueensa kunnaneläinlääkäreitä. Koulutusten vaikuttavuus näkyy tehostuneena ja yhdenmukaisempana valvontana.

Eläinkuljetuksia valvovien viranomaisten ja sikoja vievien toimijoiden kanssa käytiin läpi reittisuunnitelman vaatimuksia ja hyviä käytäntöjä. Tarkastuseläinlääkäreiden viikkopalaverissa käsiteltiin kuljetuskuntoisuusasioita etenkin sikojen osalta. Muutaman vuoden tauon jälkeen pidettiin Eviran, maa- ja metsätalousministeriön, läänineläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden sekä eläinkuljetusalan toimijoiden yhteinen keskustelutilaisuus ajankohtaisia eläinkuljetusasioista.

Teurastamoiden eläinsuojelullisen tilanteen varmistamiseksi Evira jatkoi tehostetusti teurastamoita valvovien viranomaisten ohjausta ja koulutusta. Teurastamojen tarkastuseläinlääkäreitä koulutettiin eläinten hyvinvointiin liittyvien tarkastusten tekemisessä niin teurastamolle saapuvien eläinkuljetusten kuin teurastamon alueella tehtävien eläinsuojelutarkastusten osalta. Erityisesti kiinnitettiin huomiota tarkastusten määrään, kattavuuteen ja dokumentointiin. Myös aluehallintovirastot ovat tehostaneet Eviran tukemana ohjaustaan teurastamoissa.

Komissio edellyttää otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten laajentamista koskemaan kaikkia tuotantoeläimiä. Tähän pyritään asteittain, toistaiseksi aluehallintovirastojen resurssitilanteesta johtuen laajentamista ei kuitenkaan ole jatkettu.

Eläinten hyvinvoinnin valvontamenettelyt otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten osalta on kuvattu vuosittain päivitetävässä

eläinsuojelutarkastusohjeessa sekä Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa 2015 - 2019 (EHO). Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten menettely puolestaan on esitetty eläinsuojelulainsäädännön lisäksi EHOssa.

Evira osallistui edelleen aktiivisesti eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen valmisteluun.

Taulukko 7. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ohjeet toimijoille	9	9	9	3	1	1
- päivitettyt, kpl	6	9		3		
- uudet, kpl	3				1	1
Ohjeet viranomaisille	6	9	13	6	6	3
- päivitettyt, kpl	2	7	3	3	3	3
- uudet, kpl	4	2	1	3	3	

6. VALVONNAN RESURSSIT

Aikaisempina vuosina lähes kaikki aluehallintovirastot ovat raportoineet valvontaresurssien vajetta. Tilanne on kuitenkin parantunut. Ainoastaan Itä-Suomen aluehallintovirasto raportoi edelleen, ettei selviä nykyresursseilla kaikista lakisääteisistä tehtävistään (esim. kuntien valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arvioinnit, otanta- ja eläinkuljetustarkastukset). Lisäksi vajuusta oli Länsi- ja Sisä-Suomen alueella, jossa virkaan valittu läänineläinlääkäri hoiti tehtäviä kuuden kuukauden ajan.

Tällä hetkellä kunnan valvontaeläinlääkärien virkoja on perustettu 65 kpl (2015 66 kpl ja 2014 63 kpl), joissa hoidetaan hieman yli 54 henkilötyövuoden (2015 53 htv ja 2014 49 htv) verran valtion valvontatehtäviä. Raportin kirjoittamisen aikaan kaikki virat on myös täytetty (2015 viroista oli täyttämättä 1, vuonna 2014 5 virkaa).

7. MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Lähivuosina toimintaan tulee heijastumaan voimakkaasti etenkin vuonna 2019 toteutuva maakuntaudistus sekä Mavin ja Eviran yhdistyminen uudeksi keskusvirastoksi. Lisäksi täydentävien ehtojen valvontakokonaisuuden ja maataloustuotannon valvonnan kehittämisen selvitystyö jatkuu edelleen. Erityisesti tulevina vuosina tarvitaan panostusta eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen sekä täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan muutosten toimeenpanoon. Myös eläinsuojelullisen tilanteen varmistaminen teurastamoissa säilyy edelleen eläinsuojeluvalvonnan painopisteenä.

Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tullaan eläinsuojeluvalvonnan kohdentamista edelleen jatkamaan ja syventämään. Tähän asti on tuotantoeläintilojen otantavalvonnoissa valvottu vuosittain 7-9 eläinlajia. Jatkossa valvontoja tullaan painottamaan selkeämmin tiettyihin eläinlajeihin. Käytännössä painotetun eläinlajin tiloja valvotaan kyseisenä vuonna aiempaa enemmän ja myös kohdennukset vaihtelevat vuosittain eläinlajin mukaan. Kokonaisvalvontamäärä ei kuitenkaan kasva sillä vastaavasti muita tuotantoeläinlajeja valvotaan määrällisesti vähemmän. Vuonna 2017 otantaan perustuvaa valvontaa painotetaan nautatiloille ja 2018 lammastiloille.

Aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille määrättyjen eläinkuljetustarkastusten lukumäärää on muutettu vastaamaan aluehallintoviraston myöntämien eläinkuljettajalupien määrää toimipisteiden lukumäärän sijasta. Kuljetustarkastusten määräysperusteita pohditaan edelleen ja erityisesti kehitetään tarkastusten

kohdentamista niihin eläinkuljetuksiin, joissa on kohonnut riski eläinten hyvinvoinnin vaarantumiselle.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmän uudistamista jatketaan edelleen tavoitteena laajentaa järjestelmä myös kunnaneläinlääkärien käyttöön. Elvi-järjestelmä kattaa nykyisellään maatalojen ja eläinkuljetusten otantatarkastukset, eläinlääkärirekisterin sekä teurastamojen lihantarkastuksen kuukausi-ilmoitus -osion. Järjestelmän jatkokehityksen myötä siihen saadaan laajemman käyttäjäjoukon lisäksi myös uusia toiminnallisuuksia. Esimerkiksi teurastamoiden valvontatietojen tallentaminen järjestelmään sekä nykyistä monipuolisemmat raportointitoiminnot etenkin epäilyyn perustuvien tarkastusten osalta mahdollistavat muun muassa valvontatulosten analysoinnin ja valvonnan riskiperusteisuuden kehittämisen entistä tehokkaammin. Samoin valvonnan vaikuttavuutta voidaan seurata nykyistä paremmin, kun järjestelmä mahdollistaa muun muassa korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamisen seurannan nykyistä paremmin. Järjestelmän jatkokehitys on kuitenkin jäänyt jälkeen suunnitellusta aikataulusta resurssipuutteen takia. Myös nykyistä osiota vaivanneet laatuongelmat ovat vieneet resursseja ohjelman jatkokehitykseltä.

Uudistetut eläinsuojelutarkastuslomakkeet ohjaavat nykyistä selkeämmin eläinsuojeluviranomaisten toimintaa. Valvontaeläinlääkäreille suunnattua syventävää virkaeläinlääkärikurssia, jonka yhtenä tavoitteena on parantaa virkaeläinlääkäreiden hallintomenettelyosaamista, jatketaan edelleen. Valvonnan yhtenäisyyden varmistamiseksi läänineläinlääkäreiden koulutusta tullaan tulevaisuudessa järjestämään jälleen myös käytännön olosuhteissa maataloilla. Myös yksittäisten valvontaan liittyvien linjausten selvittämiseksi pidettäviä ad-hoc-kokouksia jatketaan. Evira vastaa läänineläinlääkäreiden koulutuksen järjestämisestä, aluehallintovirastoja puolestaan ohjataan huolehtimaan käytännön valvontakoulutuksen järjestämisestä kuntien valvontaeläinlääkäreille. Virkaeläinlääkäreitä ohjataan korjaavien toimenpiteiden tehokkaampaan käyttämiseen etenkin eläinkuljetusten ja teurastamojen valvonnessa.

Elinkeinon vastuuta eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmista, eläinten hyvinvointitilanteen analysoinnista sekä toimenpiteistä hyvinvoinnin kehittämiseksi pyritään lisäämään. Elinkeinoa kannustetaan myös laatimaan hyvän käytännön oppaita sekä lisäämään hyvinvointitoimenpiteitä terveydenhuollossa. Koska turkistiloilla tehdyissä tarkastuksissa havaittujen epäkohtien määrä on säilynyt jo useampana vuonna korkealla tasolla ja useimmiten havaitut epäkohdat kohdistuvat suoraan eläinten hyvinvointiin vaikuttaviin vaatimuksiin, myös elinkeinon omia toimia tarvitaan edelleen.